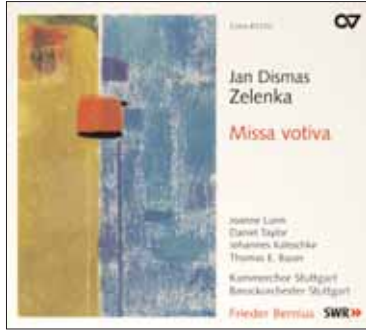

CD KLASSIEK

Muziek uit Saksen
Jan Dismas Zelenka

De componist Zelenka (1679-1745) was een Boheem die in Praag bij de jezuïeten studeerde. Daar werd hij opgemerkt en in 1716 weggeplukt door leden van het hof van Dresden. Hun keurvorst hield immers van goede muziek en het hof beschikte over een puik orkest.

Keurvorst Augustus II was van plan het jaar daarop het protestantisme van de Saksische vorsten in te ruilen voor het katholieke geloof. Door die stap kon hij ook de Pools-Litouwse kroon in handen krijgen. Zijn vrouw, Christiane Eberhardine van Brandenburg-Bayreuth, bleef evenwel luthers. Toen zij in 1727 stierf, zat de familie dus met een probleem: een officiële (protestantse) kerkelijke herdenking was in Dresden onmogelijk, want het hof was katholiek. Als uitweg kwam er een herdenking aan de universiteit van het nabije Leipzig. Daarvoor componeerde Bach zijn *Tombeau de Sa Majesté la Reine de Pologne* (een mix van de Mis BWV 234, de *Trauerode* BWV 198 en andere composities).

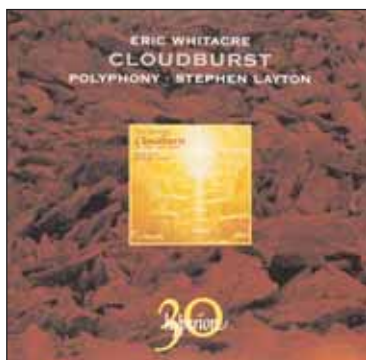
Zoon Augustus III was inmiddels het voorbeeld van zijn vader gevolgd. In 1721 werd ook hij katholiek, twee jaar na zijn huwelijk met Maria Josepha van Oosten-

rijk. De toekomst zag er dus veelbelovend uit voor een jezuïetenproduct als Jan Dismas Zelenka. Op termijn kon hij misschien wel hofcomponist of kapelmeester worden, maar beginnen moest hij als hulpje bij de oudere *Kapellmeister* Heinichen. Helaas, net zoals Bach werd Jan Dismas nooit door de nogal liederlijke Augustus III naar waarde geschat. Toen Heinichen eindelijk stierf, benoemde de vorst niet Zelenka maar Johann Adolf Hasse. Zelenka werd van de weeromstuit humeurig en lastig. Toch bleef hij toch wel kwalitatieve muziek schrijven, die complex van opbouw was volgens de strengste regels van het contrapunt, maar die tegelijk ongedwongen en natuurlijk klinkt.

We horen het in het doorwrochte *Dona nobis pacem* van de *Missa purificationis beatae virginis Mariae* ZWV 16. Zelenka componeerde het in 1733, amper tien dagen na de geboorte van een nieuw prinsje. Het is een breed georchestreerde artiestenmis. De componist haalde er zelfs pauken, hobo's en trompetten bij zoals in sommige Bachcantates. Zo benadrukt hij de vorstelijke majesteit, wat ook blijkt uit de veelheid van stijlen die de componist met zwier en gemak aanwendt. Vermelden we nog de puike prestaties van de solisten. (JC)

Jan Dismas Zelenka, *Missa votiva* ZWV 18, door Joanne Lunn (sopraan), Daniel Taylor (altus), Johannes Kaleschke (tenor) en Thomas Bauer (bas), met het Kammerchor Stuttgart en het Barockorchester Stuttgart onder leiding van Frieder Bernius, Carus/SWR (distributie codex), reeks Musik aus Dresden, Carus 83.223, 22,30 euro.

CD RELIGIEUS

Wolkbreuk
Eric Whitacre

Het moment dat de zon plotse-ling door de wolken breekt, is door menig dichter en componist uitvoering beschreven. Ook in de religieuze muziek werd gepoogd deze ervaring op noten te zetten. Het licht dat door de wolken priemt en zo de duisternis op aarde verjaagt, is immers een verwijzing naar Gods heilswerk. Daarom is het zo bijzonder dat *Cloudburst* (wolkbreuk) op tekst van de Latijns-Amerikaanse dichter Octavio Paz, vooral een geweldige regenbui oproept. Het is ook het enige niet-louter vocale werk

op deze voortreffelijke cd met koormuziek.

Maar ook deze ervaring lijkt op een ceremonie, die de machtige vrijkomende energie van het water in alle dingen uitbundig viert. Het is een bijzonder krachtige compositie van de jonge Amerikaanse componist Eric Whitacre die daarmee zijn reputatie bevestigt.

Het programma van deze cd is van zichzelf niet bijzonder religieus, maar wordt dat toch wel enigszins door de drie *Songs of Praise* op tekst van E.E. Cummings. Ook het machtige treurlied *When David Heard that Absalom Was Slain* en het afsluitende *Lux aurumque* spelen daarbij vanzelfsprekend een belangrijke rol. Het koor Polyphony onder de leiding van componist Stephen Layton hoeft zoals goede wijn geen krans. Deze artiesten zijn 'gewoon' steengoed bezig. (JC)

Eric Whitacre, *Cloudburst*, door het koor Polyphony onder leiding van Stephen Layton, hyperion (distributie Laval), CDA 30028, 13,30 euro.

BOEK NON-FICTIE

Peptalk van een man van hoop
Nick Vujicic

Een goeroe zonder ledematen, dat is hoe de Australiër Nick Vujicic wordt bestempeld op de cover van zijn boek *Leven zonder beperkingen*. Als gevolg van een zeldzaam syndroom werd Vujicic geboren zonder armen en benen. Op zijn achttiende begon hij voor groepen te spreken en sindsdien vertelt hij overal ter wereld dat

niemand zichzelf in het leven beperkingen mag opleggen en dat geloof, hoop en liefde boven alles gaan. Heel wat mensen beweren dat ze zich door zijn boodschap gesterkt en geïnspireerd voelen. In *Leven zonder beperkingen* zet hij uitvoerig uiteen wat hij overal ter wereld vertelt.

God heeft ieder mens bedoeld zoals hij is, we moeten geloven dat alles mogelijk is en er dan ook voor gaan om dromen waar te maken. In principe kun je de kern van Vujicic's boodschap al na het lezen van één van de twaalf hoofdstukken samenvatten. Voor wie iets aan zijn of haar levenshouding wil veranderen, is voortlezen echter zeker een aanrader. Nick Vujicic doorspekt zijn verhaal met voorbeelden, uit zijn eigen leven en uit dat van mensen die hij heeft ontmoet en die ondanks handicap, ziekte of zware problemen toch boven zichzelf uitstegen.

In het voorlaatste hoofdstuk verast Vujicic met zijn zogenoemde 'belachelijke' regels. „Ik ben natuurlijk belachelijk”, schrijft hij. „En eigenlijk wil ik dat jij dat ook

wordt. Ik heb daartoe mijn 'ridicule regels' bedacht. Iedereen zou moeten worden verplicht ten minste één keer per dag iets ridicuuls te doen, of hij nu het risico loopt belachelijk te worden gevonden omdat hij zijn droom na-jaagt of omdat hij gewoon onwijs veel plezier heeft.”

Goeroes, met of zonder ledematen, dienen altijd kritisch benaderd te worden, maar Vujicic kan ons alvast leren om meer te lachen. (JVH)

Nick Vujicic, *Leven zonder beperkingen*. Niets is onmogelijk, Uitgeverij Kok, Utrecht, 2011, 243 blz., 16,50 euro, ISBN 978 90 435 1909 0.

BOEK SPIRITUALITEIT

Gedichten over licht
Huub Oosterhuis

De beroemde Nederlandse dichter en liedsmid (en ex-jezuïet) Huub Oosterhuis is op weg naar de tachtig, maar blijft actief op de fronten waar hij de voorbije

vijftig jaar steeds was te zien. Zo opende de Nederlandse koningin onlangs zijn centrum De Nieuwe Liefde in Amsterdam, een voormalig katholiek centrum. Zelf blijft Oosterhuis na al die jaren een controversieel figuur.

De man blijft maar publiceren. *Licht* bundelt een aantal oude en nieuwe teksten over dit bij uitstek religieuze thema. Sprak God niet: „Er zij licht”? Maar niet alle teksten zijn meteen klassiek religieus te duiden. Het woord 'God' of 'Heer' valt zeer zelden.

In een verkiezing van het mooiste religieuze lied onder NCRV-luisteraars in 2006 eindigde Oosterhuis' *De steppe zal bloeien* (melodie van Antoine Oomen) op de eerste plaats en *De Heer heeft mij gezien en onverwacht* (melodie van Bernard Huijbers) als derde. *Licht dat ons*

aanstoot (melodie van Antoine Oomen) eindigde op plaats zeven. Dat werk staat ook in de bundel, evenwel zonder muziek.

Stijn van der Loo zette enkele teksten op muziek en zong ze zelf in op de bijbehorende cd. Ook de meester zelf is te horen, zijn eigen werk declamerend. (EDS)

Huub Oosterhuis, *Licht*, Terra/Lannoo, Tiel, 2011, 60 blz., 14,95 euro, ISBN 978 90 8989 436 6.

BOEK GESCHIEDENIS

De pausen
John Julius Norwich

Deze Norwich, geboren in 1929, is een beroemde Engelse schrijver van geschiedenisboeken, onder meer over Byzantium en Venetië. Zijn echte naam luidt John Julius Cooper en de man is *viscount* (burggraaf) van Norwich en lid van het Britse Hogerhuis. In *De pausen* vertelt de tachtiger het spannende verhaal van de opvolgers van Petrus. Hij doet dat op de wijze die in de Angelsaksische landen heel populair is: met een stevig en leesbaar verhaal. De vijfhonderd bladzijden lezen lekker weg en op een draffe reizen we door tweeduizend jaar kerkgeschiedenis.

Over alle pausen heeft Norwich wat te vertellen. Hij vermeldt zelfs welke paus als laatste een baard droeg. Dat was Innocentius XII, gestorven in 1700.

Norwich: „Ik ben geen wetenschappelijk beoefenaar van de geschiedenis en mijn boeken zijn geen wetenschappelijke werken. In dit boek valt waarschijnlijk weinig te vinden waar een kerkhistoricus van enig niveau niet al heel goed van op de hoogte is. Dit boek is net als al mijn andere boeken bestemd voor de gemiddelde lezer die beschikt over enige intelligentie, voor iedereen die, of hij nu wel of niet een gelovige is, iets meer te weten wil komen over de achtergronden van wat in alle opzichten toch een verbluffend verhaal is: de geschiedenis van de pausen.”

Norwich is een rasverteller en hanteert een lichtvoetige stijl, maar dat betekent niet dat hij zijn onderwerp niet stevig beheerst en belangrijke facetten uit dit rijke verhaal over het hoofd ziet. Zo vertelt hij wel degelijk over de pauselijke bul *Unigenitus* uit 1713 die het jansenisme veroordeelde, maar eigenlijk vooral van belang was voor de katholieken in Frankrijk en onze streken. Op de theologische achtergronden van het jansenisme gaat hij dan weer veel minder in.

Ook valt op dat Norwich bijzonder geïnteresseerd is in de late middeleeuwen en de 'monsterlijke pausen' van de vijftiende en zestiende eeuw. Over dat onderwerp valt natuurlijk veel en smakelijk te vertellen. Aan de kerkleiders van de laatste honderd jaar, inclusief de 'sociale' paus Leo XIII, besteedt Norwich dan weer geen vijftig bladzijden. Toch wel vreemd, want het waren net de laatste pausen die op een nieuwe manier het hoogste ambt gingen invullen.

De pausen van Avignon zouden hoogst verwonderd zijn over de enorme media-aandacht die hun verre navolger vandaag te beurt valt. Geweldige vakantielectuur. (EDS)

John Julius Norwich, *De pausen*, Bert Bakker, Amsterdam, 2011, 565 blz., 34,95 euro, ISBN 978 90 351 3635 9.